

VAPAA AJATTELIJA 80 VUOTTA SITTEEN

Vapaa-ajattelijoiden liitto ryhtyi julkaisemaan *Vapaa Ajatteliija* -lehteä 80 vuotta sitten. Se on yksi Suomen vanhimpia yhä ilmestyviä aikauslehtiä. Edelle menee lähinnä *Koiramme* (1896), *Apu* (1933), *Pirkka* (1933) ja *Seura* (1934).

Aikanaan radiojumalanpalveluksia vastustettiin. Nimitään sanankuulijoista ei tiennyt, mitä he kotonaan menojen aikana tekivät. Saattoivat juoda kaffetta tai polttaa körssiä. Mutta lopulta jumalanpalveluksia radi-

oitiin vankilastakin. Useimmissa suljetuissa vankiloissa on edelleen vankilapappi. Joissain on vankiladiakoni – valtion palkkaamia vankilasielunhoitajia yhtä kaikki. Yksi merkki siitä, että kirkolla on vieläkin vahva asema yhteiskunnassamme.

80 vuotta sitten ompelija, toimittaja ja kirjailija **Jenny Pajunen** (30.7.1909 – 11.3.1978) kirjoitti *Vapaa Ajatteliijaan* 2/1945 varsin modernin oloisen artikkelin kirkosta ja vankilasta.

Jenny Pajunen:

Kirkko ja vankila.

Kalskahtava yhdistelmä: Kirkko ja vankila. Se kajahtaa kuin askeleet tyhjässä huoneessa ja tuo mieleen pimeän, kostean ja puristavan tunnelman, jollaisen valtaar joskus lapsena joutui, kun astui aurinkoiselta kadulta hämärään kirkkoon. Jollain tavalla nuo kaksi käsitettä tuntuivat tavallisesta vilkkaaseen ja työntäytelseen elämään tottuneesta ihmisestä kuuluvan yhteen. Molemmista uhoaa salainen kylmyys, ikäänkuin jotain vierasta ja pelottavaa, mutta joka kuitenkin tuntuu kuuluvan jokapäiväiseen elämään ja ehkä juuri siksi on pelottava, koska niiden kanssa ei kuitenkaan joudu siihen läheiseen kosketukseen kuin muiden jokapäiväisten ilmiöiden kanssa, ne ovat vain jonkinlaisena taustana, uhkana kaiken takana.

Vaikka tavallisessa elämässä ihminen joutuukin jotakuinkin vähän kosketuksiin kirkon kanssa, on asia päinvastainen vankilassa. Mutta vankilassa suhde kirkkoon on jotain aivan muuta kuin saattaisi kuvitella. Ihmisen saapuessa vankilaan alkaa kosketus kirkon kanssa heti. Ensinnäkin

kuusi saapua käynnille pastorin luo. Sinne mennään miellyttävän odotuksen vallassa, mutta erehtyy jos kuvittelee sen tapahtuvan uskonnollisista syistä. Matkalla pastorin kansliaan voi aina jossain käänteessä lavata toisia vankeja. Voi ehkä vaihtaa hymyn, tai mutista pari sanaakin ohimenneen ja itse käynti jo on vaihtelua yksinäisyydessä. Pastori itketää muutamia ja saa toisia puremaan hammasta, mutta se kaikki kuuluu asiaan itsestään selvänä eikä askarruta ketään sen enempää.

Kirkkoa on historian eri vaiheissa käytetty monenlaisiin tarkoituksiin, mutta tuskin sitä missään käytetään niin vaihtelevasti kuin vankilassa. Joissakin vankiloissa on paikat sijoitettu siten, että naisilla on paikkansa lehierillä ja miehillä alhaalla. Saarna saattaa alkaa sanoilla: Te varkaat ja murhamiehet täällä alhaalla ja Te portot siellä ylhäällä... mutta vangin kasvot pitää olla juhlallisen totiset — kirkosta on lyhyt matka johtokuntaan, johtokunnasta rookiin ja rookista takaisin kirkkoon. Kiertokulku on ikuinen ja muuttumaton.

Kirkkoon mennään joka sunnuntai ja sitä odotetaan hartaasti. Ihmisen luonnollinen tarve saada joskus koroittaa äänensä, laulaa, saa jonkinlaista tyydytystä. Ei merkitse suuriakaan, että laulut ovat virsiä, ne opitaan vuosien varrella ulkoa, mutta mitä ne sisältävät on toisarvoinen asia, jota ei ajatella ja joka ei merkitse mitään. Kirkko on paikka, jossa ovat kaikki koolla. Siellä näkee tuttuja ja tutustuu uusiin ja kirkkomenojen liikkumattoman hartauden aikana kulkevat tupakka-, margariini- ja leipämytyt miehestä mieheen. Tyttöjä näkee, ja poikia, ja kuulee toistensa ääniä. Miellikuviutus toimii, kirjelimat kulkevat ja kun oikein onnistuu voi saada silmäniskun. Erotiikka kukoistaa virsikirjan ääressä, vääristynyt vankilaerotiikka sunnuntaihartauden helmassa.

Poliittiset vangit eivät käy kirkossa. Mutta lääninvankiloissa ei ole erikseen koulua ja opettajaa. Näissä tapauksissa pitää pastori luentoja kaikille vangeille ja täten saavat osansa kirkosta myös poliittiset vangit. Luentojen laatu on vaihteleva, kulloinkin ajankohtaan ja tilanteeseen

VAPAA AJATTELIJA

No 2 - 1945

Leonardo da Vinci: Mona Lisa

